

פורים

המסכות ש'הודים לובשים

מחשבות ושאלות ללימוד

מאת רבה גולדי מילגרם
מאנגלית: דניאל בורשטיין

סקס והאימפריה הגדולה - תקציר העלילה

בסיפור של פורים, היתומה היהודייה שנעשית מלכה על ידי זכיה בתחרות היופי, מגלה שהיועץ הרשע של המלך קיבל שטר מלכותי המצווה להרוג את כל היהודים. למלכה אסתר יש תכנית להציל את עמה, תכנית שבה היא אמורה להופיע בפני המלך. היות שהמלכה אינה רשאית להופיע בפני המלך ללא הזמנה, היא מסכנת את חייה. אסתר מתפללת וצמה לפני שהיא מבצעת את מזימתה. היא מכינה משתה ומזמינה גם את המן הרשע. המן מגיע לפני המלך, וקופץ עליה. הוא מצפה כנראה לקיים אתה יחסי מין. המלך נכנס ותופס את המן בשעת המעשה עם מלכתו הצעירה והאהובה. אסתר מנצלת את הרגע המביך כדי לחשוף את יהדותה ואת תכניותיו של המן, שלפיהן היא תוכל להינצל, אך לא כן שאר היהודים בממלכה. המלך מפנה את גבו להמן, ומאמץ תכנית שאסתר מציעה להציל את עמה. הוא מעניק ליהודים במיוחד זכות להגנה עצמית, ומעלה את מרדכי, דוד אסתר, למקומו של המן.

משחקי כוח

הפעלת כוח היא שם המשחק במגילת אסתר. אם קוראים את הסיפור מזווית פמיניסטית, אנחנו נוטים להריע לקודמתה של אסתר, ושתי, המסרבת להראות את "כל יופיה" לאנשי החצר. חז"ל פירשו זאת כסירוב להופיע בעירום. מצד שני, הסצינה, שבה אסתר משתמשת במגדר, במיניות וביופי שלה כדי להפיל את המן, מפתה אף היא. צריכים לקרוא את כל המגילה בעיון אם רוצים לגלות את תכנית המגירה של מרדכי, התכנית שאסתר מחליטה שלא להפעיל. החיים שלה, הם שעומדים בסכנה, בסופו של דבר, והיא מכירה את מנהגי החצר יותר ממרדכי, וכן מודעת לכשרונותיה האישיים. האם מה שאסתר עושה הוא אתי? הדילמות האתיות של פורים הן חומר לימודי חשוב, ומעודדות מנהיג יהודי חשוב אחר, לשאול שאלה כתשובה על שאלה אחרת. אנחנו נוטים להניח שהמסרים של החיים הם מובנים מאליהם. אבל המעבר ממסר להתפתחות רוחנית אמיתית דורש קשר תומך, של חברות, משפחה וקהילה.

העיקר - שאלו רק שאלות נועזות בפורים!

כדי לקבל את המרב מחג פורים, ישאל כל אחד את עצמו: כיצד אוכל להביא יותר שמחה, הומור ושחרור לחגיגות פורים השנה? כשהתכסיס של המן נחשף ומרדכי מתמנה במקומו, אומרת המגילה: "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר". המשפט הזה מופיע בטקס ההבדלה המציין את תום השבת, ושם מוסיפים גם את האיחול: "כן תהיה לנו". לאורך הגלות, עמנו למד את ערכו הרפואי של ההומור. למשל, לקידוש המסורת של פורים, נהוג להוסיף כל מיני פסוקים מתפילות אחרות שאינן קשורות, כאילו בהיסח הדעת. איזו שמחה אתם רוצים להוסיף השנה לחגיגה? **מותר לנסות! מותר לאלתר! מותר לשחק!**

An expanded version of this piece is available in **Reclaiming Judaism as a Spiritual Practice: Volume I: Holy Days and Shabbat**, by Rabbi Goldie Milgram (available on-line at <http://www.ReclaimingJudaism.org/publications.htm>).

חג פורים מכין כל ילד לתפניות מהירות במציאות, ומלמד אותנו כבר בגיל צעיר, שאי אפשר לסמוך על אף ממשלה שתדאג להווחתנו.

עדיף להשלים עם העובדה שתכונות של אכזריות נמצאות בכל בן אדם, והן משתחררות מתוכו לחברה בקלות יתרה.

נאמר כי מחירו של החופש האמיתי הוא שמירה מתמדת, ותפקידו של חג הפורים - להזכיר לנו שאנחנו, הפרטים, עומדים על המשמר תדיר.

גם למבוגרים מותר: למה נתחפש השנה?

מנהגנו להתחפש בבגדי המין השני בפורים, משמעותו - למצוא את ה"אחר" בתוך עצמנו. התחפשו ונסו: נסה אתה את תפקידה של אסתר, היי את המן הרשע, היה המלך, היי הרוצח. אסתר מזמינה אותנו לעלות על במת ההיסטוריה ולשאול את עצמנו: למען איזו מטרה הייתי מוכן לוותר על כבודי, על מקומי ועל צורת חיי? למען אלו ערכים ואלו עקרונות בן אדם צריך לסכן את חייו? האם מלך העיוורון, מלך חוסר האכפתיות, המלך האחשוורוש, נמצא בתוכנו אף הוא? עדיף לגלות זאת במשחק מאשר בחיים עצמם, תוך הריסת המשמעות של היותנו יהודים, היותנו בני אדם.

בן או בת הזוג לא יהודי, כמו אצל אסתר המלכה? הנה עוד שאלה לפורים:

אם אינך יהודי/ה - ונשוי/ה ליהודי/ה - כיצד תוכלי לתמוך בבן/בת הזוג לחקור ולרכוש את אוצרות העם היהודי? כיצד תעזורי/י לירושה היקרה הזאת להמשיך לחיות דרך ילדיך, לתלמידיך, יצירתך, עבודתך?

היכן אלהים בסיפור פורים?

במגילת אסתר אלהים אינו נזכר. ייתכן שזה עוד שלב באבולוציה של העם היהודי שהתפתח מהמודל של אלהים כאבא. התפתחות ההכרה שגם אם מאחורי האירועים יש מסתורין, עדיין יש בהם מעורבות אנושית, ובעצם עלינו ליטול חלק בעיצוב הבריאה, בתיקון העולם. היעלמותו של אלהים בשמו בסיפור המגילה, כנראה מאפשרת לנו, המשתתפים בנשף, להשתובב בחג בחופשיות.

למי התחפש אלהים?

אולי כל פנים הם בעצם המסכה החיה של אלהים?!

חז"ל מוצאים את אלוהים במגילת אסתר, בפסוק בספר דברים - ל"א: י"ח "וְאֵנֹכִי, הַסֵּתֵר אֶסְתֵּר פְּנֵי בְּיוֹם הַהוּא" וגו' קראו בקול רם והקשיבו לצליל המילים. שומעים איך בתוך המילה 'אסתי' מצלצל השם 'אסתר'?

כך בפורים, גם אלהים לובש מסכה, זו של אסתר. בכל יום יש הזדמנות: לך, למורה שלך, לשכן שלך, לבן או בת הזוג, לאויבך, לכל אחד מאתנו, להבין ש-"עכשיו תורי! עכשיו אני בתפקיד אסתר המלכה, ובתפקיד זה אוכל לחשוף את האמת הנסתרת, להביא מודעות של מצווה למצב שנראה בלתי אפשרי". הבחירה שייכת לפרט - אך התוצאות שייכות לכלל.